

KAYNAK

BALIKESİR HALKEVİ

İÇİNDEKİLER

Birgivi
Demokrasi
Ankara

Can kurtaran ve te-
mizliyen ekipler
Türk ne demektir
Enerji
Çoban
Osman Özden

Pr. Mehmet Ali Ayni
Enver Demir
Kövsen Selçuk

Dr. Nuri Refet Korur
Avni Güler
Kemal Özdeş
Hasan Bıçak
Hasta Ruh

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Halkevinin adı	Derginin adı	Kaç günde bir çıktığı
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	»
Amasya	Yeşilirmak	»
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Bafra	Altın Yaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	»
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Ülker	Aylık
Artvin	Çoruh	İki ayda bir
Denizli	İnanç	Aylık
Diyarbakır	Karacadağ	»
Elaziz	Altan	»
Eminönü	Yeni Türk	»
Eminönü	Halk bilgisi Haberleri	İki ayda bir
Kayseri	Erciyeş	Aylık
Eskişehir	Halkevi	»
Gireson	Aksu	»
İsparta	Ün	»
İzmir	Fikirler	15 günde bir
Kars	Doğuş	Aylık
Konya	Konya	»
Manisa	Gediz	»
Mersin	İçel	»
Merzifon	Taşan	»
Milâs	Yeni Milâs	»
Muğla	Muğla	»
Niğde	Akpınar	»
Niksar	Ülker	»
Trabzon	İnan	»
Samsun	19 Mayıs	»
Sinop	Dıranaz	»
Sivas	Orta yayla	»
Yozgat	Bozok	15 günde bir
Zonguldak	Kara Elmas	3 Ayda bir

İYESİ
T. F. SILAY

KAYNAK

BALIKESİR HALKEVİ

Yayın Direktörü
ABDİ
Agabey Oğlu

SAYI: 78

19 . 7 . 1939

YIL: 7

Balıkesir Büyüklerinden:

BİRGİVİ

Yazan: Pr. Mehmet Ali AYNİ

(Geçenki Yazının Devamı)
için ramazan bayramında taklis yapıldı. Celâlüddin Suyutî dedi ki: Taklis demek def çalup türkü söylemektir. Bir rivayette bu kelime valilerin bir şehre girdiklerinde çalgılarla onları karşılamak manasına gelir. Bir hükümdar, bir emir şehre geldiği vakit onun önünde oynayan adamlara mukallîs denir. Şuda gizli negildirki yukarıda mealini yazdığımız hadis gına, sına ve raks babında ve bunlar hakkında kâfi bir delildir. Çünkü itibar lâfzın âm ve şamil olmasınadır. Sebebi vürudun hususiyetine degildir. Nitekim usulü fıkıhda bu kaide takarrur etmiştir. Sımanın caiz olduğu Ömer İbnîl Hattab ve oğulları Abdullahdan ve Abdullah B. Caferden rivayet olunduğunu Kuşeyri risalesinde beyan etmiştir. Seyyidüt taife Cüneydî Bağdadî'ye dervişlerin sohbetinden sual olunmuş. Cevabında fukara nın sohbeti Allahın büyük isimidir. Her kim bunu inkâr eder veya kerih görürse kıyamet gününde vacibül vücudun sohbeti lezzetine nâil olmayacaktır, demiş Ebu Talibi Mekki (Kutül kulub)

adlı kitabında: (her kim mutlaka inkâr derese yetmiş siddiki inkâr etmiş olur, diyor). Kuşeyri, risalesinde şöyle diyor: (Üstadım Ebu Ali Dekkaki dinledim şöyle diyordu: Avamın nefsi emmareleri olduğundan sîma onlar üzerine haramdır. Zahidler için nefslke mücahede hasıl olduğundan onlara mübahdır. Ve kalbleri uyanık olduğu için bizim esha bımıza müstehabtır. İşte sîma hakkında en mazbut en sağlam, en kısa ve en güzel ve kestirme söz budur. Bu meselenin tafsilatı İhyaül ulûm, kutul kulub ve fetavayi sofiyye, risalei Kuşeyriye elhakayik vesair emsâli kitaplarında vardır.

Raksa gelince: Raksa zefn ve kals de denilir kilûğatte bunların manası mutlaka hareket ve ıztıraptan ibarettir, ister doğru hareket edilsin ister egilüp bükülerek hareket olunsun, ister sîma halinde hareket edilsin, ister sîma'sız ve ister vecd ve cezbe yani kendinden geçme ve muhabbet ve iştîyakın galebesi

[1] Kur'anda 39 uncu surede 17'18 inci âyetler şunlardır: Febeşşir ibadillezine yestemiun elkvle...

halinde olsun, ister böyle bir halde mutlaka hakaret ve ıztıraptan ibarettir. Çünkü rakstan murad laabdır. Ve buda ancak lâibden sadır olur.

Örf ve istilahta ise: Vecd ve sefayı hatır hasıl olduktan sonra halkai zikirde çok kerre teskini hareket için dönmekten ibarettir. Bunun sebebi hakikisi ise nefsin âlemî ulviye incizabı ruhun vatanı aslisine meyildir. Beden, sikletinden dolayı yükselmeğe ve uçmaga muktedir olmadığı için, bizzarure hareket ve deveranda kalır. Çünkü insan ruh ve ceseden ibarettir. Ruh ulvî ve lâtif olup yükselmeğe müncezib olur. Cesed ise süflî ve cismî kesif olup aşağıya müncezib olur. Ruh ile cesedin icap ve iktiza ettik şeylerde birbirine muvafakat etmediklerinden şu iki incizabdan bizzarure raks ve deveran hasıl olur. Sima zamanında insanın ızdırab ve harzketinin subebini beyan sadedinde Cüneydi Bağdadî buyurmuşlardı ki Allahü Zülcelâl Mi (sakta Elestü birabbikim) kavli sübhanivile hitab buyurduğu vakit ervah bu kelâm ve hitabı sübhanının tadını tatmışlardı. İşte şimdi güzel bir musiki işittikleri vakit o misakta ki sefayı hatırlayarak coşarlar.

Bu kitap üç bap üzerine düzülmüştür. Birinci bap üç fasıldır. Her fasıl iki nev'e ayrılmıştır. Birinci fasılın birinci nev'i her hal ve hususta Kurana temessük etmek lâzım geldiğine dairdir. nev'i Peygamberimizin sünneti ile amel olmak hakkındadır. Birinci babın, ikinci fasıl bidat-

lerden bahsediyor. Birgivi evvelâ bid'atların merdud ve gayri caiz olduğuna dair hadis kitaplarına geçmiş olan rivayetleri saymış. Ondan sonra bid'at itikadda, ibadette ve adette olur diyor. Bunların en fenası itikadda olan bidatlar olduğunu ihtar ediyor.

Fakat bid'at nedir? Bunu da tarikatçı Emir şöyle anlatıyor: Bid'atin lugat manası yeniden icat olma şey demektir mutlaka isterse hakkında şeriat izni bir vechile bulunsun, isterse bulunmasın ama bid'atin manayı şerisi oldurki sahibi şeriatın ne kavlen ve fiilen ve ne sarihan ve ne işareten izni yoğiken dinde bir şey icad edeler, bid'ati menhi oldur, pes şehabeden sonra zuhur eden adet makulesine bid'atı seyyie denilmez. Zira bid'at nefsül emirde dört kısımdır. Evvelki kısmı mubah olan bid'attır, yani Habibi Ekrem tarafından icadına izin olmadığından gayri meni dahi olunmayup ve din babında olmayup ancak adeti nastan sadır olan bid'atlerdir.

Meselâ elek kullanmak, ve buğday unundan has ekmek pişirmek, ve baklava makulesi nefis taam kayırmak, ve karnı doyuncu yemek ve su değirmenleri ve diyarı rumun sobaları ve arabaları ve keygir ile çift sürmeleri bid'ati mubah kabilindendir. Zira bunlar hadisî şerifi muktazasınca icat olunmuştur.

Yani mü'minlerin gökcek gördükleri indellah dahi makbuldur, demek olur. İmdi bu asırda halkı cihan nuş ettiği duhan bid'ati mubahtan olmadı. Zira mübtelası

mü'minlerden kat'i nazar anı içen kimselerin ehli insafı ekseriya hasen görmezler, belki kerih görürler. Ve Dürer Gurerde denilmiştir ki mubah dahi olsa merhum duhanın gayre ezası bulunması hasebile içilmesi caiz değildir. Kanda kaldığı habaset tahtına dahil olup hebisidir denurse. Hele ve bilcümle kardeşlere lâzımdır ki bu lâyı siyahtan canı azizini inayeti tövbe ile azad eyleye. Zira darı ahirette kişi Rabbülizzet huzurunda dört şeyden sual olunur: Biri vücudundan ki ne hizmette vücudunu ifna eyledin? İkinci ilminden sual olunur, ilmi dine mi sarfettin yoksa dünyayam? Üçüncü ömründen sual olunurki her bir nefesin, sermayeyi kârı ahiret için verilmisti. Nereye sarfettin? Dördüncü malından sorular kim nereden kazanıp nereye harc ettin? Gabni fahişle su satılan yerde bir akçe vermek caiz olmayup belki teyemmümle namaz kılmak buyurulmuşken ya duhanı habis için avuçla akçe veren ve gecesinde ve gününde ki yirmi dört bin nefestir anın ekserini bed rayiha ile mülevves eden kimse ruzu kıyamda ne mechile cevap verecektir? (Hoş temaşa yeridir mahşer, hesabı olmasa) dediği gibi (elhesabü hakkun) yani hesap sorulacaktır denilen kelâmdan mürad an bu yüzden sual ve hesap olunmasına siddikle inanmaktır ve inanmanın alâmeti Hakkın buyruğunu tutmaktır. Âkil olma bu

Yandı yer yer narı bid'at tuttu âfakı duhan
Geldi var ise meğer eşratı saatten nişan

kadar nasihat kafidir.

Bu tütün hakkında seyyah hekimin (Burhamüt Tarika) sından şu satırlarında ehemmiyetine binaen buraya geçireceğim:

Ve birisi bid'ati seyyiedir. Ve bunun cümlesinden ziyade ekbah bidat olan H. 1010 tarihinde zuhur eden tütündür. Bid'ati hasene kabilinden olmağa mecal yoktur. Zira bid'ati kablihadan olduğuna delil murdar kokusudur. Bunun şeran kerâhetî soğan, sarımsak ve pırasa eklinden ziyade olduğunu kimse inkâr etmez, kati zahirdir. Ve cahimde vaki olan şecere zekkumun bu alemde mislidir. Zira her nesnenin ki murdar kokusu ola, semmi halahil gibi acı ola, ol habaise dahildir.

Nitekim surei Ârafta buyurur: Ve yuharrimü aleykümül habaise

Bu kavli şerif ibadî mü'minine kâfidir. Din kaydında takayyüd edenlere bundan gayet ihtiraz lâzımdır. Ve tıb cihetinden dahi umum üzere tütün kavayi mükedder kılmakla tıbben muzirdir. Ve asıl tütün dördüncü derecenin ahirine hâr ve yabistir. Bunu istimal eden ya mertubülmizac veyahut yabisülmizac ola iki halde mizac sahih olmaz. ya münharif ola. Mertubülmizac sahih olursa bunu içmek ile fehmal yubuset iktiza eder. Ve eğer yabisülmizac olursa yubusetini arttırıp azayı riye rutubetini kurutup giderir. Her vechile istimalinden gayet sakınmak gerektir.

Bir bölük ehli hava bir kâfirin bid'atini
Zehir olursa da yutuk bel'i duhan
Ehli nare haktaanın azabıdır duhan
Şimdiden, öğrenmek isterler anı haklı cihan
Kâfirin buğzu müsülmana mukarrerdir inan
26 uğradır firenk uyuzuna ya hafakan

Ve bazı halk tuzlu balgama nafıdır, dava ettikleri de tıb dai- resine uğramaz bir sözdür. Her mümine ol rayihai kerihin isti- maline meyledüp ve ona meşgul olmak lâyük değildir. Zira şey- hülislâmlardan bazıları kerahe- tine ve bazıları haram olduğuna fetva verdiler.

Halkı bu bid'atten kurtarmak için bir kaç bu mahalle dere- olundu [1] Fakat Birgivinın şar- ihlerinden Abdülganı Neblusi yu- karıda adını yazdığım Elhadika- tün Nediyye unvanlı şehirde tüt- ün içilmesi caizdir diyor. Abdül- ganının sonradan bu fikirden vaz- geçtiğini işittim.

«İkinci kısım bid'at, bid'ati hasenedir ki şari tarafından bir- tarik ile izin olan yerlerdedir. Minare medrese ve mektep ve tasnifi kütüp ve mileka [2] ile ekil etmek gibi. Ve ulemanın bol yenli ferace giymesi ve em- amesini kabartması bu kısımdan- dır. Pes bunların her birince izni şariat alanur.»

Birgivi, mühlidlerin, ve zın- dıkların şüphelerini def etmek için kitap yazmağı üçüncü kısım yani vacip bid'atlerden sayıyor.

[1] Bu fetvalardan biri hoca Sa- adettin oğlu Şeyhülislâm Mehmedindir. Diğerine Şeyhülislâm Esadındır.

[2] Mileka-Kaşık

Dördüncü bid'ati seyyie bahsında Birgivinın örnek olarak şu mül- ahazasını yazacağım:

CEBRİ'LERİN REDDİ

«Ama cebriye taifesi şu itik- addadır ki insan mecburdur. Bir- şeye kadir değildir. Eden, ettiren Haliki alemdir. Biz bir alet gi- biyiz derler.

Ve bu mezhebi batıl, ehli- sunnetin avamı nası mabeyninde gayet çoktur. Vaat ve ibadet ey- le desen, insan neye kadirdir. Allahın muradı zahir bu yüzden- dir derler. Demezler ki Allahu taala nafi olan şeyi kendümüze çeküp zararlı olan şeyi def et- mek için bize el ayak ve kudre- ti kâsibe ve iradei cüz'i vermiş- tir. Ve bir taife dahi takdire her ne ise olacak odur. Senin çalışman fayda vermez derler. Budahi halk içinde şayidir. Hat- ta bir vartaya düşen adama ni- çin bu hususta ictinabı etmedin desen takdire karşı durulurmu? Zahir nasib böyle imiş der. Ferk ve fücür etme, tovbe eyle, tariki hatta gir desen takdire havale- dip kendi ihtiyari çüsisini inkâr eder. Çünkü suç takdirindir.

Ulemayi şariat bilkasd bir ada- mı katleden kimseyi kısas ile te- pelemeği hükmeyletiler. Ve ha- taen bir adamı öldüren kimseden diyet ve kefalet hükmeyletiler. Hod ol adamın suçu nedir den- se olmaz mı idi? Bu mezhebi ba-

til sahipierinin itikatlarınca suç- takdirin olup nasip böyle imiş- demek gerekti ve kitabullah ile amel olunmamak lâzım gelir- di. İmdi bu mezhebin vartesi- dan kurtulmak isteyen kimse- bilmek gerektirki. Insana ihtiyarı cüzi ve kudreti kâsibe verilmiş- tir. Ve takdir mukaddire tabidir. Yani insan ihtiyarını ibadete sarfedüp kulluk kesbinde olmak isteyecek tanrı taala yine anı halk edüp anen feanen anı yaratma- dadır.

Buna delil ve bürhandır. Yok- sa öyle değildir ki takdire ha- vale olunup kişi işinden gücün- den fariğ ola. Aceldir ki dünya- lık kazancını takdire havale edüp elden bırakmayıp gece gündüz ana meşgul olurlar. Ve dünyevi zarar gelecek yerden kaçınırlar. Amma ahiret tarafına zarar ve ziyan gelecek yerlerden asla ka-

çınmazlar.

Belki üzerine laubali düşer- ler.

Birgivinın şu sözleri müslü- manları (Fatalism) e inanmakla ittiham edenlere ne güzel bir- karşılıktır.

Birgivi merhum bid'atı sey- yienin en yaramazı 72 fırkadan her hangi birinin itikadlarına inanmaktır, diyor.

Birgivi bu bahiste şu mukad- der suali kendisine irad ediyor:

Bizim şariatımızın aslı dördtür. Kitap, sünnet, icmâi, ummet, ve kıyastır.

Siz ise din tutmak için kitap ve sünnet kâfidir diyorsunuz. Şe- riatin cümlei usulüki binası ve demeli demektir. Temel bulunma- dıkça nice üzerine düzülen şey karar eder.

DEMOKRASİ

Yazan : Enver DEMİR

Demokrasi, Yunan'ca iki kelimedir. Demos halk, kratos'da vilâyet manasına gelir. Demokrasi halk vilâyeti yani halkın kendi kendini idaresi demektir. bu günkü Avrupa medeniyetinin beşiği olan eski Yunanistan'da ta milâttan evvel bir çok filozoflar siyasi meseleler etrafında fikir yürütmüşler bilhassa ideal devlet nasıl olmalıdır? sorusuna cevap aramışlardır.

Mesela bunlardan milâttan evvel üçüncü asırda yaşayan demokratik devlet hakkında bir mukavele nazariyesi vardır. bu filozofa göre bütün insanlar aynı tabiata malikdir. bu insanlar arasında, yaşamak kaygısıyla bir nevi ticaret münasebetleri teessüs etmiştir. Her fert hem satıcı hem alıcıdır. bu münasebetleri tanzim için insanlar arasında bir takım mukavelelerin yapılması lazımdır. Yanı alış veriş temin eden kaidelere ihtiyaç vardır. İşte bu ihtiyaçtan dolayı devlet teşekkül etmiştir. Devlet kanuna adalet ve hakka dayanır. bu kanunlar insanlar arasındaki münasebetleri tesis ederler. Ve devlet fertlerin aralarında akdetmiş oldukları mukaveleye nazaran teessüs etmiştir. bu nazariyeyi hulâsa edersek iki esasa toplanır:

- 1 — İnsanların bir birleriyle olan ticarî münasebetleri fikri
- 2 — İnsanların aynı tabiata ve aynı hakka malik oldukları fikri.

İlk çağın ekonomisi ise esarete dayanmakta idi. Demokratik olan bu nazariye esaretle adaletin kabili telif olmadığını müdafaa etmiştir.

bu demokrasi nazariyenin karşısında hâkimiyet ve kuvvet nazariyesi vardır. bu nazariyeye göre de beşeri tabiat aynıdır. Fakat burada insanların tabiatının aynı olması fikri, insanların birbirleriyle mücadele halinde olmasından ileri gelir. Kuvvet ve hâkimiyet insanların vasıl olmak istedikleri en yüksek gayedir. Hâkimiyete erişmek için herkes başkalarına hâkim olmayı ister. Ve ona çalışır. Devlet hâkimiyet için yapılmış bu mücadelenin neticesinden başka bir şey değildir. Devlet; zapt, müsadere ve teshirle olabilir. Devlet insanlar arasında bir tabii ve metbu münasebetin ifadesinden başka bir şey değildir. Kanunda da hâkim olanların hâkimiyeti altında bulunanlara kabul ettirmek istedikleri şeylerin ifadesidir. Bu fikirler de aristokratiktir.

Demokrasi ve Aristokrasi, bu iki zıt cereyan o zamandan bu zamana kadar muhtelif şekillere bürünerek devam edip gelmiştir. Orta zamanda aristokrasi inkişaf etmiş, demokrasi ise adeta gömülmüştür. 16 inci asırda Rönesansla beraber demokrasi tekrar canlanmaya başlamış ve nihayet 18 inci asırda büyük sanayi inkişafına muvazi olarak yapıl-

mıştır. Mesela 17 inci asırdaki İngiliz ihtilalleri zamanında yaşamış olan Hops'e göre tabiat halinde insan hem cinsi için bir kurttur. Her fert kendi menfaatini arar. Binaenaleyh Cemiyeti beşeriyenin temelî hodgâmlık üzerine kurulmuştur. Devlet bir canavar olmalıdır. Buna mukabil 18 inci asrın Fransız filozofu Jan jak Russo'ya göre tabiat halinde insan saftır, sulh perverdir, mesuttur. Devlet; insanlar tabii istiklallerinden feragat edip mukabilinde emniyet istihsal ettikleri bir mukavele ile tesis olunmuştur. Bu zıt cereyanların bilhassa Harbiumumî den sonra aldığı mana ve ehemmiyet şayanı dikkattir.

Bu izahatı verdikten sonra Demokrasi'yi tarif edebiliriz. Demokhrasi türlü türlü tarif edilmiştir. Bazıları onu müsavat fikrine irca etmektedir. Müsavat Demokhrasinin şartı ise de kendisi değildir. Demokrasi ilmi olarak şöyle tarif edilebilir:

«Bir cemiyete mensup olan fertlerden herbirinin kendi vaziyetine ve kanaatine göre siyasi intihabat zamanında serbestçe yeni hiçbir tesir altında kalmadan ve diğer fertlerle müsavi şartlar altında izhar edeceği arzuların muhassalası olarak meydana gelen ve umumun reylerini temsil ve böylece vifak ve ahengi içtimaiyi temin eden rejime demokrasi denir»

Bu rejim siyasi hayatın son tekâmülünü ifade etmektedir. Siyasi hayatın tarihindeki seyrinin grafığı şudur:

OTOKRASİ

Aristokrasi Aristokrasi
Demokrasi Demokrasi

Devletin ilk şekli klandır. Klanda müsavat vardır. Demokrasi manzarası arzeder. Fakat fertler bu siyasi hayatın suuruna sahip değildir. Onlarda içtimai ahenk henüz fertler tahlif etmemiş olduğu için kendiliğinden mevcuttur. İpdidai cemiyetlerde mihaniki tesadüf vardır. Bu günkü demokhrasilerin tesanüdü ise uzvidir. Binaaleyh klanda bu günkü manadan demokrasi vardır demeyiz. Aşiret ve site hayatı ile beraber yavaş yavaş aristokrasi tessüs etmiştir. Bu aristokhrasiler birer Teokhrasi yani dini devlettir. Otokrat bir devlet olan İmparatorluk bu tekâmül zirvesini teşkil eder. İmparatorluktan sonra aristokhrasiler birer teokhrasi olmaktan ziyade bülütokhrasidir. Yani sanat ve ticaret erbabının harimiyetini ifade eder. Nihayet bundan sonra bu günkü demokhrasiler gelir ve bunların da taazzuv etmiş şekli Cumhuriyet tir. Bu grafikte açık olarak görülüyor'ki aristokhrasiler ara rejimlerdir. Siyasi tekâmül de esas demokhrasilerdir.

18 inci asrın Fransız mütefekkirî Monteskiyonun klasik bir hükümet tasnifi vardır.

- 1 — Monarşi
- 2 — Oligarşi
- 3 — Koligarşi

Halbuki bu tasnif sunidir. Çünkü her cemiyet kendi içtimai bünyesine göre hükümet şekli alır. Monteskiyonun bu üç hükümet şekli tarihte kati bir tarz

da teessüs etmediği gibi her millet bu şekilleri kendi içtima-i bünyesine göre tadil eder. Yirminci asır Cumhuriyetleri bir birinin aynı değildir. Esasen zamanımızda bu tasnife uymıyan hükümet şekilleri de vardır.

Nasyonal - Sosyalist Almanya
Faşist İtalya

Sovyet Rusya gibi.

Sosyolojile sorarsanız hakimiyetin esası birdir. Hakimiyet bizzat sosyal zümresinin kendisinde, mâşerî Ruhtadır. Yalnız zaman zaman bazı inançlar yüzünden o yabir aşiret reisinde veya bir kralda tecelli etmiştir. Fakat cemiyetler tekâmül ettikçe kendi mâşerî şuuruna sahip olmuş yani millî vicdan teşekkül etmiş ve millî hakimiyet tessüs etmiştir. Garpte demokrasi eski Atina ve Roma sitelerinde de vardır. Fakat eskiden Demokrasi adı verilen bu sitelerdeki rejimle son asır demokrasileri arasında çok fark vardır. Eflâtun insanların bir kısmını altına bir kısmını Gümüşe bir kısmını da bakıra benzetir.

Eski zaman demokrasilerinde esirlik kanunla kabul olunmuştur. Ve halk muhtelif dereceli sınıflara ayrılmıştır. Esaret ve sınıf farkları olmasına rağmen hakimiyeti cemiyet namına Bazı meclisler ve Halktan seçilen heyetler tarafından temsil edilmektedir. Burada demokratik hükümet şekillerinden biri olan bir nevi (Doğrudan hükümet) kurulmuştur.

Ticaret hayatının inkişafı ve hıvretlerin doğurduğu irkî ihti-

lât bu demokrasilerin en kuvvetli amilidir. Mîlâdın 7 inci asrında Yunanistan şimal ve Cenup muntikalarına ayrılmıştı, şimalin çifçi ahalisi arasında Oligarşi uzun zaman devam etti. Halbuki cenuptaki liman şehirlerinde ise asil olmiyan esnaf, tüccar, sanatkâr ve demircilerden mürekkep demokrat bir halk oligarşiyi mücadele neticesinde yıkmıştı. Fakat başlarına geçirdikleri şefler sonradan hakimiyetlerini suistimal ederek tirani aynı müstebit bir idare tesis ettiler. Ve halka gaddarlık etmiye başladılar. Nihayet halk bu zalimleri de de virerek yukarda arzettiğim demokrasiyi tesis ettiler. Son asır demokrasilerini hazırlıyan tarihi sebepler de aynıdır. Fransa inkılâp tarihine bakacak olursak ta 12 inci asırdan itibaren Fransızların Tiyers etat dedikleri zâdegân ve papasları haricinde kalan ve asil olmiyan müstahsil, fabrikacı ve tüccar sınıfı yavaş yavaş bir mevcudiyet göstereyerek 18 nci asırda Fransada de mokrasiyi tesis etmişlerdir.

Demokrasiyi doğuran sosyal amilleri başında müsavat gelir. müsavatın tahakkuku için ekonominin inkişafı lâzımdır. Bilhassa endüsterinin teessüsü mühimdir. Bu ise ancak iş bölümünün terakkisiyle mümkündür. İş bölümü de sosyal kesafetle vücut bulur. Sosyal kesafette iki çeşittir. birincisine maddi kesafet denir. Nufusun hem çok hem sık olması lâzımdır. mesalâ; Asurilerde nufus çoktur, yunanlılarda azdır. Fakat Asuriler yunanlılar gibi

sıklık olmadığı için demokrat degillerdi. ikincisine manevî kesafet denir. nufus arazisine nisbet edilirse Hindistan ile Amarika arasında sayı bakımından fark yoktur. böyle olduğu halde hindistan müsavat fikirlerinden çok uzaktır. orada insanları biri birininden ayıran hak duvarları (Kas Rejimi) vardır amarikada ise allahtan sonra mkaddes tanınan (Demokrasidir).

Buna sebep hindistanda maddî kesafet yanında manevî kesafetin yani manevî tapluluğun. diğer bir ifade ile, fertler arasında duygu ve düşünce münasebetinin sıkı olmasıdır çok ve toplu olan fertler, ruh bakımından bir birlerine yakın olmazlarsa manevî kesafet yok demektir. Eski Roma imperatorluğu hem nufusça çoktur, hem de Roma Hukuku insanlar arasındaki ayrılık seddini yıkmaya çalışıyordu. Halbuki orta zamanın feodalite rejimi cemiyetleri daraltıp ayırdıkça insanlar arasına din farkını tekrar sokmuştu.

Sosyal kesafetin en bariz alametleri büyük şehirlerdir. durk-haymin yeğeni ve Fransadadurk-haym içtimaiyat mektebinin mümessili olan Bugle diyor ki : (Demokrasi hareketinden geri kalan memleketler, büyük şehir topluluklarının istisna teşkil ettiği memleketlerdir. yalnız büyük şehirler yeni fikirlerin doğduğu kaynağı merkezlerdir.) Hakikatın kalabalık şehirlerde hakimler, büyük mağaza sahiplerine benzetilebilir. mağaza sahibi müşterisine nasıl yabancı ise ha-

kim de devacılara müsavi muamele yapar. bu fikirlere şunları da ilave eimeliyiz. büyük şehirlerin artması için yolların ve vesaiti nakliyeninde çoğalması ve tekemmül etmesi şarttır. fizik bir cismin bünyesini tahlil etmek için yalnız o cismi terkip eden atomların sayısını değil protonların etrafında devreden elektronların çokluğunu ve süratini ve atomların birbiri ile olan münasebetini de nazarı itibara almak mecburiyetindedir. aynı sosyoloji de insanların teşkil ettiği büyük sosyetelerin mahiyetini ve tekâmülünü tetkik etmek için bu sosyal unsurların yani fertlerin hareket kabiliyetini ihmal edemez sosyal kesafet sosyal unsurların hareket kabiliyeti ile artar. onun için yolların ve gidip gelme vasıtalarının çoğalması demokrasi- nin inkişafına yardım eder. aynı sebepten hicret ve harpler de tarihi cemiyetlerin bünyelerini alt üst etmekte iki kuvvetli amil olmuşlardır. O kadar ki demokrasilerin harple inkişaf ettiğini iddia etsem mübalağa addetmeyiniz. Harbi umumiden sonra avrupada büyük taşlar yıkıldı. Ve onların yerine Cumhuriyetler kuruldu. Bu inkılâpta harbi umminin mühim bir rol oynadığını kim inkâr eder.

Türkiye Cuhuriyeti de istiklâl harbinin siyasi bir neticesi değildir. Türkler ötedenberi askerlikle temayüz etmişlerdir. Aynı zamanda bu millet tarihte demokrat olarak tanınmıştır. Demokrasinin ne olduğunu iyi anlamak için demokrasiye bağlı olan ve

beraberce inkışaf eden idealleri de iyi tanımak lâzımdır. İlim, Felsefe ve sanat adâlet ve hürriyet ve müsavat nihayet bunların doğurduğu milliyet mefkûresi bunlar birbirinin mütemmimidir. ve sebebler altında inkışafa mazhar olur. Ve demokresinin tahakkuk edebilmesi için bunların da ilerlemiş olması lâzımdır. Şarkta ötedenberi en demokrat olarak tanınan millet biliyorsunuz ki Türk'tür. Binlerce sene evvel Mezopotamyada yaşayan eski dedelerimiz olan Akat ve Sümerleri demokrat olarak tanıyoruz. Kurultayları vardı. Devlet reislerini bu kurultay intihapla seçerdi. Gornar Türkistan ve Tibet namındaki eserinde Türkistanda 14 asırdan beri kadınlarla erkeklerin bir arada cemiyete kabul edildiklerini yazıyor. Eski Türklerde kadınlara erkeğin bütün sosyal işlerde beraber bulunmaları şarttı. Garpte 19 uncu asırda inkışaf bulan müsavat fikirleri Türklerde binlerce sene evvel teessüs etmişti. Türkler Anadolu'ya yerleştikleri zamanda demokrat idiler. Anadolu'da seyahat eden İbni Batuta meşhur seyatnamesinde Türk kadınlarının nasıl yüksek yeri olduğunu erkeklerle bir arada çalışdıklarını birlikte yemek yediklerini ve tesettüre riayet etmediklerini anlatarak der ki: Burada acayip bir hal gördüm Türkler nezdinde kadınlar tazim görmektedir. Kadınların mertebesi erkeklerden yüksektir. Osmanlılar da ilk zamanlarda kısmen demokrat idiler. Fatih sultan Mehmede hatta bir az farkla ya-

vuz Sultan Selime kadar âdil padişahlar elinde osmanlı devleti Türklere iyi hizmetler etmiştir. Fakat sonraları bilhassa 18 inci asırda garp demokrasiye doğru ilerlerken bezde yalnız 3 ühcü Selimden itibaren padişahlar halka despotluk etmişlerdir. Eski Türk ananesinde husule gelen bu inhitatın başlıca sebepleri Fars, Arap ve bizans tesirleridir. Mamefih bu tesirlere ragmen İstanbul'da saray ve arsitokrat iken Anadolu'da Türk köylüsü yine demokrat kalmıştı ve bunun içindir ki Türk inkılâbı hanedanı devirdikten sonra zaruri olarak demokrat ve halkçı olacaktı. Çünkü sarayın etrafında türeyen tufeyliler ortadan kalkınca esasen aristokrasi aileleri mevcut olmayan memlekette imtiyazlara ve ayrı haklara yer kalmıyordu. Esasen zadedân sınıfı olmadığı gibi nüfusun ekseriyeti köylü yani muhtahsil olduğu için sınıf rejimi de teşekkül etmemiştir. Biliyorsunuz ki Türkiyede intibah rejiminin mebdetini tanzimatı hayriye teşkil etmektedir. Birinci ve ikinci meşrutiyette bunu takip eder. Fakat samimiyetle kendimizde itiraf etmeliyiz Ki bu teşebbüs ve hareketlerin hiç biri cezri değildi. ve kat'i bir netice vermedi. Sebebine gelince; cemiyetin maşeri vicdanında Meş'ur olarak hedef tayin etmemişdi. Mesela Türk millî ceryanı karşısında bir pan islâmizmin ceryanı çıkarıldı. Bunlar bütün müslümanları Türk milleti içinde görmek istiyorlardı. Diğer taraftan milliyeti sadece ırk sayanlar vardı. Bundan bir pan

turanizm çıktı. Bunlar da milliyetin tarihî oluşundan habersiz Pan cermanistleri taklit ederek millet mefhumunda vatan ve adalet birliklerini ihmal edip Türkiye hudutları dışında yaşayan ve Türkiye Türklerinden asırlarca sürmüş kültür farkları ile ayrılan zümreleri de Türk milleti içinde görmek istiyorlardı. Diğer taraftan milliyeti bir nevi meşrutiyeti idaresinin yarım hürriyeti sananlar da panotomatizm gayreti güdüyorlardı. Harbi umminin akıbeti bu ideallerin ne kadar ham ve acı olduğunu gösterdi. Mütareke ve muahedeyi takip eden felâketli günlerde muzdarip Türkiye halkı Anadolu'da istiklâl harbini mahrûmiyet içinde yaptı ve muvaffak oldu. Biz demokrasiyi ve onun idare şekli olan Cumhuriyeti harple elde ettik. Sülhte de onu; en dürrüst, nüfus, yol, imar, kültür ilh. Siyasetile kuvvetlendirmeye çalışıyoruz. Geniş ve büyük cemiyetlerde bilhassa tehlike zamanlarında millî iradenin iptidai cemiyetlerde olduğu gibi sosyal ve anonim kalmasına imkân yoktur. Ancak millî idareyi temsil edecek şahsiyetin cemiyetin manevi kudretini nefsinde toplamağa muktedir olması lâzımdır. Türk milletinin millî vicdanı da tehlike ve birlik zamanında kendi idaresini temsil edecek iki şef üzerinde belirmiştir.

Birincisi ATATÜRK ikinci İNÖNÜ

Bu günkü devletin halkçılık ülküsü eski devrin tersine. olarak halkı medeniyet götürmek için halka doğru gitmek halktan

Türk harfini öğrenmek için yine halka doğru gitmek sözlerime nihayet verirken bazı gazetelerde okuduğumuz bir noktaya da temas etmek isterim: Bazı muharrirler bir demokrasi buhranından bahsetmektedirler. Yanlış olarak demokrasi buhranı adı verilen bu buhran hakikatte demokrasinin vasıtası olan temsili hükûmet sistemidir. Biliyorsunuz ki demokrasinin üç tarzı vardır:

1 — Doğrudan hükûmet,
2 — Yarı doğrudan hükûmet,
3 — Temsili hükûmet, bunların en iyisi şüphesiz doğrudan hükûmettir. Fakat bu günkü milletlerin bilhassa sosyal kesafeti buna manidir. Geriye kalan iki tarzdan yarı doğrudan hükûmete müreccehtir. Fakat yarı doğrudan hükûmetin esaslarını teşkil eden referandum veto ve bizatihi teşebbüs haklarının tahakkuk ettirmek çok güçtür. Dünya yüzünde hiç bir milletin siyasi terbiyesi bu gün için bu ideali tam olarak tahakkuk ettirmeye müsaait değildir. Fakat istikbal onundur. Ve Demokratların ümidi budur. Hali hazırda ekseriyetle kabul edilen temsili hükûmet tarzıdır. Fakat, her millet kendisini doğuran sosyal ve tarihî sebeblerin başkanlığı ve millî ihtiyaçların millî dehanın, siyasi ve ekonomik mefkûrelerinin farkları bakımından temsili hükûmet sistemini kendi bünyesine göre talem etmektedir.

Hükûmette tefriki kuvamı, tefriki kuvamı yoksa vahtedi kuvamı olmalıdır. İntihapta ekseriyet prensibini, yoksa nisbi

temsilimi tercih olunmalıdır. Siyasi fırkaların adedi, intihap dairelerinin tayini, temsil şartlarının tespiti ilh... Bu günkü hayatın müim teknik meselelerini teşkil ediyor. Bu şaşkınlık yüzünden bazı memleketlerde parlamento gürültülerine kurban olarak kabinenin sık sık düşmesi hükümet otoritesinin istikrarsızlık neticesi sarsılmasını intaç etmiştir. ve yine bunun için bazı memleketlerde temsili hükümet sistemine ve bu sistemin esası olan siyasi fırkalara karşı bir hoşnutsuzluk uyanmıştır. ve bu buhran yer kuvvetli hükümet arzularını doğurmuştur. Fakat bu netice demokrrsinin esasında tahayyül edilen yanlışlıktan değil, tatbikinde müşkilattan doğurmuştur. Beşeriyetin bu müşkilatı zamanla ye-

neceğini ümit etsek istikbalimizi aldatmayacaktır. Beynelmilel Newyork sergisi mü-nasebetile millî şefimiz İsmet İnönünün radyoda Amerikan milletine bir nutuk söylediğini hepimiz gazetelerde okumuşsunuzdur. Beynelmilel sergiler, milletleri birbirine yaklaştırmak, demokrasiyi yaymak, ve sulhu kuvvetlendirmek için açılır. Yakın doğunun en demokrat milleti Türkün millî şefini, uzak batının en demokrat Milleti olan Ruzveltin vatandaşlarına bu daimi hitabı çok sempattiktir. Siyasi buhranlara sahne olan bu günkü Avrupayı ve engin denizleri kolaylıkla aşacak olan bu ses demokrasinin, Sulhun ve medeniyetin sesidir.

ANKARA

Evlerin kerpiçdendi bu çölün ortasında
Beton nedir bilmezdin yapılar arasında
Üstünde parlak güneş, altında kara toprak
Toprağında bitmezdi ne ot ne de bir yaprak

Fakat şimdi can buldun erginlik sayesinde
Beton evler kurulmuş şimdi bent deresinde
Etrafın şimdi doldu o güzel korularla
Akasyalar altında uzun alsfalt yollarla

İşte görün çocuklar erginliğin gücünü
Aldık şimdi maziden Ankaranın öcünü

Eskiden bu Ankara dururdu mahzun mahsun
Derdini koruyan bir kahraman bulunsun
Bu isteği sürmedi bilirsiniz çok zaman
Muradına erişdi Ankara buldu derman

İşte görün çocuklar erginliğin gücünü
Aldık şimdi maziden Ankaranın öcünü

KEVSER SELÇUK

Can Kurtaran ve Temizliyen Ekipler

(Vazifeleri, Talim ve Terbiyesi, Malzemesi)

Yazan: Dr. Nuri Refet KORUR

Can kurtaran ve gaz temizliyen ekipler bu gün her belediye ve her resmî makam tarafından kurulması icap eden bir teşkilâttir. Bilhassa sanayi müesseselerinde, demiryolları teşkilâtında toplu insanların iş gördükleri büyük müesseselerde bunlara ihtiyaç vardır.

Gaz temizliyen ekip isminden de anlaşılacağı veçhile düşmanın bir mahalle attığı kalıcı gazları (iperit ve benzerleri) temizlemek işlerini üzerine alır.

Can kurtaran ekipler ise alelade meskenin işe yarayacağı Karbon monoksit gazı altında veyahud çok büyük gaz kesafetleri içinde bizzat görecektir ve böyle yerlerde kalmış insanları kurtararak dışarıda sıhhiye ekiplerine teslim edecek bir teşkilâttir.

Gaz temizliyen ekip her yerde ve her zaman hizmet görmeğe mecbur olacaktır. Çünkü düşman her hangi bir mahalli kalıcı gazlarla gazlıyabilir. Buna mukabil can kurtaran ekipleri ancak sığınak, kapalı yerlere tam bir isabet vaki olarak içi patlama gazlarıyla [Bu gazların terkinde büyük miktarda Karbon monoksit vardır] dolarsa o zaman bizzat görürler. Onun içindir ki sığınak olmıyan veya kapalı yerlerde insan çalışmasına ihtiyaç görülmiyen yerlerde can kurtaran ekibi teşkilüne lüzum yoktur.

Demiryolu teşkilâtında can kurtaran ekipler büyük istasyonlarda, sığınaklarda, büyük anbar civarında ve buna benzeyen tesisat bulunan yerlerde kurulurlar.

Normal olarak bir gaz temizleme ve bir can kurtaran ekibi [6] şar iş görücü ile bir kamutandan mürekkeptir.

Gaz temizleyici ekiplerde bir de gaz arayıcı bulunur. Bu gaz arayıcı ekibi teşkil edenlerden biridir. Fakat en iyisi gaz arama vazifesini bu işte yrtmış kimselere ve tercihen kimyagerlere vermektir.

Bu gaz arayıcısı kalıcı gazları gösteren bir detektör taşır. Düşmanın atmış olduğu gazlarla buluşmuş yerlere evvelâ gaz arayıcısı, üzerinde gaz elbisesi olduğu halde, giderek gazlanmış yerleri tesbit eder ve başka bir arkadaş kendisine yardım ederek bu mahaller tahdid olunur.

Can kurtaran ekibinde dahi bir gaz arayıcısı var. Bu gaz arayıcısı da yine ekibi teşkil edenlerden biridir. Bunda da havada karbon monoksit miktarını tayin eden bir cihaz bulunur. Eger havada karbon monoksit binde dörtten aşağı ise ve o mahalde kâfi derecede hava bulunuyorsa (buda bir lâmbanın o mahalde sönmemesinden anlaşılır.) Bu gibi yerlere girmek için maske kâfidir.

Gaz temizliyen ekipleri, gaz

arayıcıları gazlanan sahayı tesbit ve tahdid ettikten sonra, faaliyete geçerler. Bunlar gazlanmış mahallin üzerine gaz giderici maddeler (kireç kaymağı, lozantin, yeşil su ve benzerleri) dökerek orasını temizlerler. Temizleme usulü aşağıda zikrolunacaktır. İşleri bittikten sonra tahdid olunmuş sahayı serbest geçilecek bir şekle koyarlar.

Her hangi bir yerde bu can kurtaran ekiplerinden ne kadar bulunacağı o mahallin askerlikçe ehemmiyetine, genişliğine, düşmanın muhtemel kara taarruzlarına bağlıdır.

6. Kişilik bir ekip bir saat zarfında arazi vaziyetlerine göre vasatı olarak 100 m. bir sahayı temizleyebilir.

Süratle yol açılması lâzım gelen vakalarda esas yerler temizlenir ve bir müddet kalmasında mahzur olmayan yerler tahdit edilerek bırakılır. Temizlerken, temizlenecek yere evvelâ su serpilir. Sonra bunların üzerine kireç kaynağı, daha iyisi lozantin dökülür ve 20 dakika ile yarım saat beklenerek gazın tamamen tesirsiz kalmasına dikkat olunur.

Ondan sonra bu mahaller süpürülür.

O halde gaz temizleyen ekibin vazifeleri şöylece hülâsa edilir:

- a) Kalıcı gaz keşfi
- b) Tahdit
- c) Temizlemek

Temizlemekte şu safhalara ayrılır:

- a) Sulamak

- b) Kireç kaymağı serpmek
- c) 20 dakika beklemek
- d) Süpürmek

Kireç kaymağı, terkinde klor balanaı, kireçtir. Bunun adı kireç ile (Kaymak kireci) hiç alakası yoktur. Bu madde kapalı bidonlarda saklanmaktadır. Bu, kısa zamanda bozulduğundan bunun yerine boş sene depo edilebilen lozantin maddesi kullanmak daha iyidir.

Gaz temizleyiciler bu vazifelerini gaz elbiseleri altında görürler. Gaz elbiseni hakkında mecmuamızda bir çok yazılar çıktığından burada uzun boylu tafsilât vermek lüzumu görülmemiştir.

Gaz temizleyici ekiplerin malzemesi şunlardır.

- 1 — Gaz elbiseleri
- 2 — Ortanca süzgeçli gaz maskeleri.
- 3 — Kireç kaynağı serpen arabacılar (Bunun yerine her hangi bir serpmeye vasıtası kullanılabilir)
- 4 — Süzgeçli kova (Su serpmek için)
- 5 — Tahdit için ip ve fılama
- 6 — Gece tahdit edilen yeri göstermek için sarı fenerler.
- 7 — Kalıcı gaz gösteren cihaz (Dedektör)
- 8 — Uzun saplı süpürgeler

Bu malzemeden bilhassa gaz elbiseleri çok iyi bakıma muhtaçtır. Bu elbiseler harareti 0,20 arasında bulunan, rutubet derecesi 50-80 arasında kalan serin depolarda saklanmalıdır.

Elbiseleri bilhassa güneş suarı

çabuk bozar ve sertleştirir. Bu depoların pencerelerinde kırmızı camlar bulunmalı ve havası sık sık teedit olunmalıdır. Yer altında olmaları daha münasiptir.

Elbiselerin çizme ve eldivenleri için ayrıca depoda tertibat bulunmalıdır. Bu hususta mecmuamızın eski nüshalarında bir çok yazılar vardır.

Can kurtaranların, vazifesi yıkılmış bir sığınak veya kapalı bir yere girerek burada karbon notoksit olup olmadığını anlamak, karbon monoksit varsa veya kâfi derecede hava yoksa bu yerlere oksijen cihazlarıyla girerek içeride bulunan insanları kurtarmaktır. Normal olarak her 100 kişilik bir sığınak için bir can kurtaran takım teşkil olunur.

Can kurtaran takımlarının vazifeleri şunlardır:

- 1 — Oksijen cihazları.
- 2 — Karbon notoksit dedektörü
- 3 — Kazma kürek ve destere.
- 4 — Elektrik lâmbası ve yedek pil
- 5 — Teskere.

Can kurtaran takımının malzemesi şu suretle saklanmalıdır.

Eğer malzeme kullanılmağa hazır bir vaziyette bulunacaksa oksijen bombası, kalor kartuş ve hortumlar takılıp hortumların ağzı kapatılır. Yedek kartuşlar daima rutubetsiz bir yerde saklanmalıdır. En iyisi bunları tahta dolaplar içine koymaktır. Kalor kartuşlar duvara dayanacak olursa oranın rutubetini çekerek bozulurlar.

Oksijen cihazı depolarında ayrıca bulunması lâzım gelen malzeme şunlardır.

- 1 — Yedek kalevi kartuşlar.
- 2 — Yedek oksijen bombaları.

3 — Büyük oksijen bombalarından küçük oksijen bombalarına oksijen nakletmek için tulumba

4 — Yedek büyük oksijen bombaları.

5 — Oksijen bombalarının bozuk oluk olmadığını muayene için âlet.

6 — Hortumları yıkmak için musluk tertibatı.

7 — Oksijen bombalarının gaz kaçırıp kaçırmadığını muayene için lâvab.

Talim ve terbiye meselesine gelince;

Gaz temizleyici ekipler şunları öğrenmelidir;

1 — Gazlar, bilhassa kalıcı gazlar.

2 — Kalıcı gazların miyarları

3 — Gaz temizleme işleri.

4 — Elbiseler, maskeler bunların kullanması ve botumu ameli olarak hem elbise altında kalmağı talim etmeleri, hemde elbise ile iş görmeği öğrenmeleri lâzımdır. Bir gaz elbisesi altında yavaş yavaş alışmak şartıyla 4 saat kadar kalınabilir (Bu elbiseyi taşıyanların elbiseleri altında yalnız bir pantolon ve üzerinde bir fanilâdan başka bir şey bulunmamalıdır)

Can kurtarana gelince;

Bunlar oksijen cihazıyla her türlü vaziyette iş görmeği öğrenmelidirler. Bu husus için talim

dehlizleri yapılmalıdır.

Bu dehlizlerde talim etmek için sırtında oksijen cihazı olduğu halde dehlizin bir tarafından girilir, diğer tarafından çıkarılır. Bu esnada kâh yerde sürünerek kâh tırmanarak, kâh kayarak, kâh dar delikten geçerek, kâh duman içine girerek dolaşmak mecburiyeti vardır. Dehlizin bazı yerlerinde manialar yapılmıştır.

Dehlizin bir mahallinde 70 80 kilo ağırlığında bir manken vardır. Bu mankeni de dışarı çıkarmak lâzım gelir.

Zeki bir âmir elinde bulunan vasıtılardan istifade ederek böyle bir dehliz hazırlayabilir.

Gerek gaz temizleyen gerek can kurtaran ekiplerin talim ve terbiyesinde güdülen gaye bir çok tatbikat yaparak bunları malzemeye ve malzeme altında iş görmeğe alıştırmak ve ciddi ahvalde maruz kalacakları bütün vaziyetleri evvelden öğretmektir. Bu talimler sayesinde bu ekip-

lere mensup planlar malzeme altında sanki üzerlerinde hiç bir yük yokmuş gibi serbestçe iş görebilmelidir.

Can kurtaran ve gaz temizleyen ekipler, bir harp zamanında kendileri için evvelden hazırlanan ve parça tesirlerine karşı koruyan, sığınaklarda bulunurlar Çelikten yapılmış böyle bir sığınak her bakımdan mükemmeldir.

Bundan başka bu takımların derhal harekete geçebilmesini temin için alarım terkiyatına ihtiyaç vardır. Alarım tertibatı işitilir işitilmez bu ekipler derhal faaliyete geçmeli ve kendilerine verilen vazifeyi süratle ifa etmelidir.

Bu suretle can kurtaran ve gaz temizleyen ekipler teşkil olunduktan sonra pasif gaz müdafaası işleri çok ilerlemiş ve bunlarla slâkadar olanlara terettüp eden vazifelerin büyük bir kısmı halledilmiş olur.

—Kızılay—dan

Türk ne demektir, Türk ismi nereden doğmuştur

Yazan: AVNİ GÜLER

Tarihten önce medeniyetin temellerini atan bu şerefli kelime (Türk) mana itibarıyla (kuvvet) demektir. Bu kelimenin kuvvet manasına geldiği Uygur metinlerinde çok açık ve vazih bir şekilde görülmektedir. Fakat; Uygur metinleri ele geçmezden evvel (Türk) kelimesinin nereden doğduğunu alimlar araştırmışlardır. İlk önce Çin tarihleri tetkik edilmiş Gök Türk devletinin altıncı asırda «545» (Kinsan) da oturduğu yerin izafe edildiği zannına varılmıştı. Gök Türkler bu tarihte Juan Juanların idaresi altında ve bu hükümetin ok, kılıç, mızrak gibi demirden alâti harbiyesini imal ile meşgul bulunuyorlardı. Gök Türklerin bu dağda oturdukları tepe miğfer şeklinde bulunduğundan Çinliler miğfer demek olan Tu-Kiu diye derlerdi ki çincede R harfi kullanılmadığına göre (Türkiu) demek oluyordu. Halbuki Çinliler yalnız bu asırda değil kabletarih 23-24 asır önce çinliler şimal ve şark kısımlarında Bulunan Türk kavimlerine Comğ-Tik demişler bunları da ikiye ayırarak sarı TİK, kırmızı TİKLER diye yademişlerdir.

Âlimler Türk kelimesinin Çince telaffuzu olarak TİK denildiğini ve buradan doğduğunu ileri sürmüşlerdir. Çünkü R harfini ihtiva eden yabancı bir kelimeyi telaffuz eden çinliler ya tamamen

R harfini hafız ederler veya yerine L harfi getirerek tekellüm ederlerdi.

Bu şekilde kabul edilmek üzere iken Macar âlimlerinden Vamber Türk kelimesinin türemek masterından türük olduğunu ne tekim yürümek masterından gelen yürük olduğunu ileri sürmüş ve söylendikçe Türk denilmek suretiyle ihtizaz edildiğine kani olmuştur.

Bundan sonra Monksacı adındaki âlim bu ciheti tasdik etmekle beraber Türk kelimesinin manası bir mahluk ismi olabileceği nazariyesini ileri atmış ve eski Türk boylarının en iptidai isimlerinin adam veya mahluk manasını taşıyan kelimelerden ibaret olduğunu ispata çalışmıştı.

Asıl işin garibi: Türk kelimesinin arapça terk farsça terek kelimelerinden doğduğunu ileri sürenlerde vardı. Bununla beraber Türk kelimesinin bu kelimelerden doğduğunu isbat için birisi (Allah diyorki diye bağlayarak, benim askerlerim vardır Türk tesmiye ettim bir kavmin üzerine gaspedersen onları mazlat ederim) şeklinde birde hadis uydurmuştu. Bütün buna benzer gayri ilmi safsata uydurma ve yakıştırmaları bir tarafa bırakarak esasa gelelim.

Nihayet dil ve tetkik âlimlerinden Lecok ve diğer âlemler tarafından uygur Türklerinin me-

tinleri tetkik edilirken Türk kelimesi ayare arasında kuvvet manasını gösterdiği görülmüş yalnız başına bir şeyin veya bir maddenin ismi olmayıp doğrudan doğruya manasız olan bir kelime olduğu tahakkuk etmiştir ki bunu müt-eakip meşhür âlimlerden Tham-sen ve sonra Neymet bu esası kabul ve bütün dünyaya arz etmişlerdir.

Bu cihet çok doğrudur. Çünkü eski türkler daima boylarının ismini (kuvvet, fazilet, şecaat gibi kelimelerle yad ederlerdi. Bunun ispatı da çok açıktır. Peçenin türklerinin baş kılışının adı (Erdem) dir. Bu da fazilet demektir. Yine uguz kabilelerinden (Kayı) baş kabilenin adıdır ki bu kelime de doğu kaynaklarına göre kuvvet demektir. Türk adı da ecdadımızın çok eski boylarının baş boyuna (kuvvet) manası verilmiş bir adıdır.

Hulâsa edelim:

Türk kelimesi kuvvet demektir. Doğduğu kaynak, tarihten

çok evvel olduğu için ancak Çin tarihinin başladığı Hi - Ye hanedanından itibaren Türk adı ile atıldığı tahakkuk ediyor ki çok eskidir. Baş kabilenin kuvvet manasına olan Türk adı idaresi nde bulunan bütün kabilelere teşmil edilmiş olup bu gün Türk olarak bildiğimiz her boyun isimleri başka, başka olduğu halde asıl kuvvet manasına olan Türk kelimesi hepsine ilim olmaktadır. Çünkü Türk baş boyu Asyayı baştan başa çerçevesi içine alan büyük devletler kurmuş altıncı asırda bile gök Türk devleti Kora yarım adasında garpte hazır denizini aşan vasi ve muazzam bir imparatorluk halinde idi.

Türk kelimesi: Tarihten evvel doğmuş kuvvet manasına gelen şerefli ve asil bir milletin hakiki ismi ve onun idaresinde bulunanlara ilim olan hakiki bir kuvvet, şecaat ve fazilettir. Tarihten önce var olan Türk, tarihten sonra da vardır. Var olmaktadır.

Hikâye:

Yıkılan Köprü

Yazan : Naki TEZEL

(G...) Kasabası halkı büyük bir telaş içindeydi. Her gün akşama kadar kasabadan asker geçiyor ve bunun bir türlü ardı, arkası gelmiyordu. Bazan de gece yarıları top arabaları geçmekte, her kesi yatağından fırlatarak pencerelere koşturmuş ktıyıtı. Arada acele süvarilerin geçip gittiği de görülüyordu.

Gene ne oluyorki? Üç ay kadar evvel düşmanın ilk defa İnönünde mağlup edildiği haberi gelmişti. Acaba düşman bu mağlubiyetten ders alarak daha çok kuvvet toplamışta, taarruza mı geçecekti? Çünkü, Türk kuvvetleri o istikamete doğru gidiyorlardı.

Piyadelerin, topçuların, süvarilerin ve diğer kıt'aların geçişi bir kaç gün devam etti Kasabacılar ve c var köylüler hep he içindeydiler. Gerek şehirde ve gerek köylerde genç ve sağlam bir tek erkek kalmamış hepsi askere koşmuştu. Vatanı düşmandan kurtarmak için kanlarını se ve seve akıtmak istiyorlardı. Şimdi, onların yerine kalan kadınlar, yaşlılar, her dakika Türk ordusunun zaferi haberini bilmektedirler. Üç ay evvelki İnönü zaferi herkesi ne çok sevin-dirmişti....

Vatan kurtulacaktı.... Buna imanları vardı. Fakat, ah bir an evvel kurtulsa I .

Bir gün kasabalılardan biri,

askerden birine:

- Ne mutlu? düşman mı geliyor yoksa? diye sorunca, Meh-cik:

- Ne diyon sen ağam, buraya düşman gelebilümüki; diye gülerek cevap vermişti.

Bu, askerin içindeki büyük imanı göstermeğe kafi bir delil sayılırdı.

İşte, kuvvetlerin akın ettiği günlerde, halk böyle düşünüyor, ve hadiselerin seyrini takip ediyordu. Fakat (G...) lileri asıl düşündürülen şey, üzerinden bir çok askerin, ağır topların, süvarilerin geçtiği (G...) suyu köprüsünün yıkılmak tehlikesinin mevcut oluşuydu. Bu köprü yıkıldı mı, bütün nakliyat inkıtaa uğrıyacağı gibi, suyun derince olması dolayısıyla içinden geçmek de pek güç bir işti.

Nitekim, kortuları başlarına geldi; Bir gün, ezan vakti, köprü-nün kasaba tarafındaki ayağı ve ilk kemer büyük bir gürütü ile yıkıldı. bereket osırrına köprüde kimse yoktu.

Üzerinden geçen ağır yüklerden sarsılan köprü, suyun şiddetli akıntısı ile de büsbün harab olmuş ve nihayet yıkılmıştı.

Şimdi ne olacaktı? Geceleyin köprüden geçecek olan bir piyade kıtası da gelmek üzereydi.

Halk bu şaşkınlık içindeyken askerin geldiği duyuldu. kıtanın kumandanı yağız bir binbaşıydı.

köprünün yıkıldığını görünce can sıkıldı birden kasabalılara emir verdi:

— Çıduk, dedi, her kese söyleyini. köprü sabaha kadar yapılacak: evinde kazması, küreği, kalası olan alsın buraya helsin!

Ovakte kadar, köprünün yıkıldığı, tosun dayının da ku ağı varmış, dayı, lazım gelen tedbirleri almağa koyulmuştu. Binbaşının emrini alan hak:

— Zaten, dedi, bizde şimdi köprüyü yapmağa başlıyoruz. ve sonra, tosun dayıyı binbaşının yanına getirdiler.

Tosun dayı, kasabanın en hürmet edilen insanı idi. büyük harpte bulunmuş, çanakkale muharebesinde on iki yerinden yaralanmıştı.

Cephelerde onunla beraber harbetmiş olanlar, tosun dayının cesaretini kahramanlıklarını anlatırlardı. bitiremezlerdi. tosun dayı, korkmadan ölümün kocağına atılır, taliin ve tesadüfün yardımıyla ölümden ufak bir yara alarak kurtulmuş.

onun elli yaşında olduğunu soyunmuşlardı fakat dinç, iriyarı sağlam bir anadolu toprağıydı. uzun zaman askerlik etmiş olmanın verdiği ityadla daima yarı askeri kiyafetle gezerdi. ayağına kadife pantolonunu giyer, üzerine büyük çizmelerini geçirirdi; sırtına da avcı biçimi ceketini eksik olmazdı.

kasabada bir yenilik yapılacak olsa, onun da fikri alınırdı, bir hadise çikse, tosun dayının ört bas etmesi istenir, bir ihtilafli mesele varsa, onun hakem

olması arzu edilirdi. kendini halka çok sevdirmiş, ciddi, ağır başlı, fakat icabında şen, nüktedan bir adamdı.

Bunun için (G...) suyu üstündeki köprünün yıkıldığını da ilk defa ona haber verdiler. O, bu haberi alır almaz tereddüt etmeden

eski külotunu ve ceketini geydikten ve ayağına da çizmelerini geçirdikten sonra sokağa fırlayarak, bütün kasabalılara, kendi şahsi nüfuzuna istinaden, yarı rica tarzında emirler vermiş, hepsini köprünün yapılmasına davet etmişti.

Halk, kalas, ağaç, kazık, ve kazıkların ucuna sivri demir çarık hazırlarken, o da binbaşı ile konuşuyordu. Binbaşı telaşlı idi. Tosun Dayıya:

— Acaba, diye sordu, sabaha kadar biter mi dersin?

Tosun Dayı, kendisine güvenen bir insan tavrıyla:

— Sen üzülme beyim, diye cevap verdi, kuşluğa kalmaz, bitiririz.

— Eger lâzım olursa, askerden de yardımcı vereyim?

— Yok beyim, onları yormam. Harp edecekler. Bizim çocuklarla yaparız.

Bu sözlerden sonra, Tosun Dayı, binbaşının yanından ayrılarak halkın yaptığı hazırlığa nezarete gitti.

Köprünün başı kalabalıktı. Bir taraftan evlerdeki kalaslar, tah talar taşınıyor, diğer taraftan taşlar, kazıklar getiriliyordu. Halk büyük bir gayretle çalışmakta idi.

Tosun Dayı, aralarına daldı. Hepsine ayrı ayrı talimat verdi. Sonra kazıkların suya girecek ucuna, nalbantların yaptıkları sivri demir başlıkların, çarıkların geçirilmesini seyre koyuldu. Çalışmaya, kadınlar da yardım ediyorlardı. Her kes evinde; kamma, kürek, fener namına ne varsa koşup getiriyordu...

Bütün bu hazırlıklar bittiği zaman, vakit çok ilerlemişti; gece yarısına iki saat vardı.

Artık sıra, suyun içine girecek kazıkları çakmağa ve ondan sonra da bu kazıkların arasına büyük taşları yerleştirmeğe gelmişti. Bu iş bitince köprünün üstünü yapacaklardı.

Mart ayında olduğu için hava çok soğuktu. Suyun buz gibi olduğu da muhakkaktı. Hem, su, şiddetli akıyordu...

Tosun Dayı, eline geçirdiği bir feneri kaptı. Kazıkların başındaki adamlara dönerek:

—Haydin çocuklar bakalım! diye bağırdı. Yapışın kazıklara!

Sonra, arkasına döndü. Kalasların yanında duranlara seslendi:

Sizde alın fenerleri elinize! Gelin yanımdan...

Sözleri henüz bitmişti ki, suyun içine girdi. Elindeki fenerin su üzerine akseden soluk ışığında, Tosun Dayının, göğsüne kadar suya daldığı görülüyordu. Yavaş yavaş yürüyerek köprünün yıkık olan kemerinin başına gitti. Arkadan, birer birer, ellerindeki fenerler ve kazıklarla diğerleri de hiç tereddüt etmeden onu takip ettiler.

Bazıları da köprünün yıkık

kısımının üstüne çıkmışlar, orada Tosun Dayının vereceği emirleri bekliyorlardı. Büyük taşları da yanlarına çıkarmak için uğraşmakta idiler.

Dayının işaretleri üzerine, göğüslerine kadar suya giren adamlardan dört kişi, kaan kazıklardan birini yakladılar, köprünün yıkık yağının dibine getirerek sapladılar ve akıntıdan kaymasına mani olmağa çalıştılar.

Tosun Dayı:

Haydin bakalım! diye bağırdı. Vurun taşı üzerine!...

Ve, yukarıdakilerden bir kaç kişi, büyük taş birlikte havaya kaldırarak kazığın üstüne vurmağa başladıkları zaman:

—Haaaaaayt! Allahallah.. Allahallah.. Haydin ağalar.. Haydin ağalar.. bir nağra işitildi.

Bu nağrayı Tosun Dayı atıyordu. Onun sesini duyan adamlar, büsbütün heyecanlanarak çalışmaya başladılar. Suyun içindekiler, ciğerlerine kadar işliyen soğuğu artık hissetmiyorlar, kazığın muntazam girmesini temine çalışıyorlardı. Köprünün üstündekiler de sesin verdiği kuvvetle, ellerindeki koca taşın bir kuş gibi hafıfladığını farkettiler.

Gecenin karanlığı, hayvanın ve suyun soğuğu içinde yükselen bu sıcak ses kulaklarda uğuldamakta ve damarlara kadar yayılmakta idi.

Tosun Dayının:

— Yaşasın ağalar... Yaşayın ağalar... Ha yavrum... Ha yavrum... Sözleri, suyun dışında yardımcı vaziyette duran ve Tosun Dayının vereceği emirleri

beklemekte olanlarında şevke getirmiş, bir çokları daha sevinçle suya girmişlerdi.

Şimdi, fenerlerin ışığında su içinde çalışan on beş, yirmi kişinin, canla başla uğraştıkları görülüyordu.

Dört, beş saat içinde bütün kazıkların çakılması bitti. Bu müddet zarfında Tosun Dayı hiç sudan çıkmamış, muttasıl adamlarını teşvik etmek, onlara kuvvet vermek için nağra atmış, bağırmıştı. Diğer dörder sekiz büyük kazık murabba şeklinde çakıldıktan sonra, adamların bir çoğu sudan çıktılar.

Şimdi, bu kazıkların arasını büyük taşlarla doldurmak lazım geliyordu. Okazıkların içine yerle seçek şekilde evvelden hazırlanmış taşlar, suyun içinde duran tosun dayının ve diğer adamların çalışmasıyla yerlerine konmaya başlandı.

Tosun dayı, gene hiç durmadan:

Allah allah allah allah haydin çocuklarım . . . hayin çocuklarım . . . diye bağırarak onları şevkâ getiriyordu.

Yıkılan kemerin her iki başındaki kazıkların aralarının taşlarla doldurulması çabuk bitti. Tosun dayı ile diğer adamlar sudan çıktılar hemen iki kazıktan ayak üzerine kalın ağaç gövdeleri, onların üzerine de sağlam kalaslar yerleştirildi.

Köprünün tamiri bitmişti; şimdi üzerinde geçilebilirdi.

Tosun dayı da, suyun içinde vedışında çalışmış olan adamlada, genniş bir nefes aldılar bir çok-

ları, bu soğuk havada, suyun içinden çıkdıktan sonra da sırlıklam çalıştıkları halde, Tosun Dayının içinden gelen nağralarile soğuğu, ıslaklığı ve yorgunluğu duymamışlardı.

Askerler köprüden geçmeğe başladıkları zaman, hava henüz karanlıktı, fakat, karşı tebelerin üstünde sabahın yaklaştığını haber veren ışıklar beliriyordu.

* *

Köprü habisesinden sonra henüz bir hafta geçmişti ki, (G . . .) kasabasına ve civarına bir sevinç haberi yayıldı, bu haber ikinci inönü zaferi idi. Türk ordusunun İnönünde ikinci defa olarak düşmanı mağlup edişi, halkın orduya olan itimadını fazlaştırmıştı, bu haber üzerine (G) liler, bir hafta evvelki hazırlıkların manasını anlamış oldular.

Zafer haberi geldikten üç gün sonra, muharebe mıntakasında dönerer başka cebheye hareket eden kuvvetler, gene (G) den geçtiler.

Bu Kuvvetlerin arasında- Köprünün yıkıldığı gün Kasabaya gelen binbaşı ve askerleri de vardı.

Hepsi o kadar heyecanlı idiler ki kendilerini ta Kasaba dışında Karşılıyan (G . . .) lılarla, bu zaferi kazanmış olmanın Verdiği Sevinçle Kucaklaştılar.

Binbaşı, Tosun Dayıyı görmemişti. Kasabaya girdikleri zaman, dayanamadı, sordu:

Yahu, dedi nerede Tosun Dayı? O, bu gün sevinçli değil mi ki bizi Karşılamağa gelmedi?

Oaa, evvelâ, cevap veren olmdı; binbaşının etrafındaki adamlar sükût ediyorlardı. Sonra, — içlerinden biri binbaşıya doğru ilerledi Hafif bir sesle.

Sizlere ömür beyim, dedi, onu iki gün evvel tobrağa verdik . . Köprüyü yaptığımız gece Cigğerleri çok üşümüş olacak ertesi günü yattı. Bir haftada gözlerini kapadı. Ama, hiç kaderli değildi. Onunla beraber üç kurbanımız daha var.

Bin başı çok müteessir olmuştu. Birden:

Vah Tosun Dayı! diye içini

Çekti. Sen ölmeliydin! Bu günü görmeliydin!

Bin başıya acı haberini veren adam:

üzülme bin başım, diye teselli etti, o, gözlerini kaPamadan önce, düşmanı tepelediğimizi öğreni. Çok sevindi, gözleri yaşardı. Bir aralık hepimizin yüzüne ayrı ayrı baktıktan sonra.

«Binbaşımı bir görsem de alından öpsem» dedi. Ama yetiemedim, sen sağ ol!

Bin başı, yaşlı gözlerini göstermemek için baktı, ve atını hafif mahpuzlayarak ağır ağır uzaklaştı.

Evet, tabiğatı geniş manada araştırdığımız zaman, madde ve ruhtan başka hiç bir şeyle karşılaşamayız.

Suyun kaynamasından hâsıl olan buhar, maddelerin birbirlerine sürtülmesinden meydana gelen elektrik, tabiğatın kuvvetleriyle insan zekâsının birbirine karışmasından meydana çıkan bir halîta değil midir.

Bir fabrikada işliyen makinelerin, asfalt ve çelik yollar üstünde hız alan tekerleklerin, bu günkü yanan lâmbaların kuvveti ve hatta kendisi, insan zekâsından başka nedir?

Zekâ, harcanmakla tükenmiyor. Bugünkü insanların zekâları, teknik karşısında o kadar bölüme uğramış ve harcanmıştır ki, insan düşündüğü zaman sanki tükenecek bir hale geldiğini zanneder. Fakat hiç te böyle değil.

Çoban

Kızıl akşamlarda hayali güler;
Yosmayı pınarda avutur çoban..
Köpeği yamaçta sürüyü güder,
Ayşeyi gönlünde uyutur çoban..

Dağların üstüne akşam sinerken,
Çıngırak sesini duyuyor çoban;
Ve köye matemî sükût inerken
Gönül yaylasında uyuyor çoban..

Hasan Bıçak

dir. Çünkü, yaratan kafalar, zekânın harcanmasından meydana gelen şeyleri görerek yeniden zekâ sahibi oluyorlar. Bu, yeni zekâdır. Çünkü teknik ilerledikçe yapılan işler de o nisbette artıyor ve genişliyor.

Elektrik ve buhar dediğimiz kuvvetleri, meydanagetiren elemanları, ayrı ayrı gözden geçirdiğimiz zaman, kendilerine has bir enerjileri olmadığını görürüz.

Bugünün fabrikalarını, tekerleklerini çeviren buhardaki; bunları yapmakla beraber, hayatımızın önemli bir kısmı olan ziyayı eline almış bulunan elektrikteki konuştuğumuz beygir ve voltaj enerjileri, insan zekâsı değil mi?

Yirminci asır kafasının, eskilerden ayrımı; ruhu maddeye; maddenin ruha çevirmesinden başka daha ne olabilir?

Hasta Ruh

Gecelerden düşen bu sessiz sükût
Sussun şu inliyen yarap, hasta tel
İsterim alınımı okşayan bir el
Tomurcuklanırken gözlerde umut

Neden karanlıklar ruhlarla çağlar
Suların köpüren mermerlerinde..
Ve sessizce düşen vücudlar ağlar
Özlediğim masal bahçelerinde..

Osman Özden

Evimizin Neşrettiği

KİTAPLAR

- 1) — Halkevimizin sekiz aylık çalışması
- 2) — Köy kitabı
- 3) — Öz Tükçe adlar.
- 4) — Çepniler,
- 5) — Halk inanmaları,
- 6) — Özel görenek ve inanmalar,
- 7) — Atalar Sözü
- 8) — Bağcılık,
- 9) — Verem,
- 10) — Yusuf Fakih,
- 11) — Yurdum için,
- 12) — Balıkesir Coğrafyası,
- 13) — Konferanslar
- 14) — 17,18 inci asırlarda Balıkesir şehir hayatı,
- 16) — Köylü Ormandan nasıl faydalanır,
- 17) — 19 Mayıs,
- 18 — Yağcılar ve Savaş-tepe mânileri.
- 19 — Öz Ses ve Zevk kaynaklarımız.
- 20) — Balıkesir ve civarında Yürük ve Türkmenler
- 22) — Türkiyede Su ve Ağaç meselesi
- 23) — Uygurlar ve Uygur Medeniyeti

ÇIKMAKTA OLANLAR

- 15) — Vesikalar
- 21 — Halkiyat